

■ Μάχες και Ναυμαχίες τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως

Ἡ Μάχη τῶν Δολιανῶν*

† 18η Μαΐου 1821

Οἱ Ἕλληνες ἐπαναστάτες ὑπὸ τὸν Νικηταρᾶ νικοῦν τοὺς Ὀθωμανοὺς Τούρκους στὰ Δολιανὰ τῆς Ἀρκαδίας στὶς 18 Μαΐου 1821 καὶ ἐπισφραγίζουν τὴν νίκη στὸ Βαλτέτσι (12-13 Μαΐου)

Προκειμένου νὰ ἀντισταθμίσει τὴν ἥττα τοῦ Βαλτετσίου, ὁ Χουρσίτ Πασᾶς ποὺ ἦταν ἀπασχολημένος στὴν ἐξόντωση τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ στὰ Ἰωάννινα, ἔστειλε τὸν Κεχαγιάμπεη γιὰ νὰ ὑπερασπιστεῖ τὴν Τριπολιτσά.

Ὁ κλοιὸς γύρω ἀπὸ τὴν περικτειχιστὴ Τριπολιτσά εἶχε ἀρχίσει νὰ στενεύει καὶ ὁ Τοῦρκος ἀγᾶς ἐρευνοῦσε ἀπεγνωσμένα τρόπους νὰ ἀποκρούσει τοὺς ἐπαναστάτες. Τὸ τρίγωνο Βαλτετσίου - Πιάνας - Χρυσοβιτσίου εἶχε ἀποκλειστεῖ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες.

Ἔτσι, κατέληξε ὅτι ἡ ευκολότερη δίοδος θὰ ἦταν μέσῳ τοῦ χωριοῦ τῶν Βερβένων. Ὑπολόγιζε πῶς αὐτὸ τὸ στρατόπεδο ἦταν τὸ πιὸ ἀδύναμο, καθὼς ἦταν καὶ τὸ πιὸ ἀπομονωμένο ἀπὸ ὅσα συνιστοῦσαν τὸν πολιορκητικὸ κλοιὸ γύρω ἀπὸ τὴν Τριπολιτσά. Στὴν συνέχεια, μέσῳ Μυστρᾶ, θὰ εἰσέβαλλε στὴν Μεσσηνία, καταπνίγοντας τὴν Ἐπανάσταση.

Συγκέντρωσε στρατὸ ἕξι χιλιάδων ἀνδρῶν. Πεικτικό, ἵππεις καὶ δύο κανόνια καὶ τοὺς χώρισε σὲ τρία τμήματα. Τὸ πρῶτο θὰ κατευθυνόταν στὰ Βέρβена, τὸ δεύτερο στὰ γειτονικὰ Δολιανὰ καὶ τὸ τρίτο, ἀποτελούμενο κυρίως ἀπὸ ἵππεις, στὸ Δραγούνη ὅπου βρισκόταν ὁ ὄπλαρ-

Νικητᾶς Σταματελόπουλος ἢ Νικηταρᾶς (1781-1849).

Τὸ σπίτι ὅπου ταμπουρώθηκε ὁ Νικηταρᾶς, στὰ Δολιανά. Σήμερα εἶναι Λαογραφικὸ Μουσεῖο.

χηγὸς Γεώργιος Διγενῆς μὲ μικρὸ ἀριθμὸ ἀνδρῶν.

Εημερώματα 18ης Μαΐου τοῦ 1821 ἄρχισε ἡ τουρκικὴ ἐπίθεση μὲ ἰδιαίτερη σφοδρότητα. **Ο**ἱ καιρικὲς συνθήκες εὐνόησαν τὸ τούρκικο στράτευμα. **Τ**ὸ σκοτάδι τῆς νύχτας καὶ ἡ ὁμίχλη τῶν πρώτων πρωϊνῶν ὥρῶν ποὺ ἀκολούθησε ἔκρυψε τὰ «χνῶτά» τους, μὲ ἀποτελέ-

σμα νὰ ἀργήσουν νὰ γίνουν ἀντιληπτοὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες.

Αξιοσημεῖωτο εἶναι, ὅτι καθὼς οἱ Ὀθωμανοὶ κατευθύνονταν πρὸς τὰ Δολιανά, ὁ Νικηταρᾶς (Νικήτας Σταματελόπουλος), ἀνηψιὸς τοῦ Κολοκοτρώνη, ἀποχωροῦσε ἀπὸ τὸ χωριό. **Ε**ἶχε λάβει ἐντολὴ ἀπὸ τὸν Κολοκοτρώνη νὰ μεταβεῖ στὸ Ἄργος.

Ο Νικηταρᾶς καὶ οἱ ἑκατὸν ἄνδρες του δὲν εἶχαν ἀπομακρυνθεῖ πολὺ –βρισκόταν στὸν Ἅγιο Ἰωάννη, κοντὰ στὸ Ἄστρος– ὅταν εἶδαν ἀπὸ μακριὰ πανικόβλητους Δολιανῖτες νὰ τρέχουν πρὸς τὸ μέρος τους. **Ο**ἱ τρομοκρατημένοι χωρικοὶ τὸν ἐνημέρωσαν, ὅτι εἶδαν Τούρκους νὰ ἔρχονται ἀπὸ μακριὰ καὶ τὸν παρακάλεσαν νὰ ἐπιστρέψει στὸ χωριὸ γιὰ νὰ τοὺς προστατεύσει. **Ο** ἀδελφός του, Νικόλας, ποὺ ἦταν μαζί του, φάνηκε διστακτικός. **Ο**ἱ Δολιανοὶ τοὺς εἶχαν δυσαρεστήσει, καθὼς ἀρνήθηκαν νὰ τοὺς τροφοδοτήσουν μὲ κρασί γιὰ τὸν δρόμο, ὅπως εἶχαν ζητήσει. **Ο** Νικηταρᾶς ὡστόσο, ἀποκρίθηκε: **«Ε**γὼ πάω στὸ Ἀνάπλι (Ναύπλιο) γυρεύοντας Περσιάνους (Τούρκους) καὶ τώρα ποὺ τοὺς ἤῤα ἐδῶ, θὰ τοὺς ἀφήσω; **Δ**ὲν τὸ κάνω». **Κ**αὶ ἔδωσε ἐντολὴ στοὺς ἄνδρες του νὰ κάνουν μεταβολὴ καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσουν. **«Σ**ταθεῖτε Περσιάνοι νὰ πολεμήσουμε!». **Σ**ύντομα συγκεντρώθηκαν ὅσοι ἔνοπλοι ὑπῆρχαν ἀπὸ τὰ γύρω χωριὰ καὶ κατευθύνθηκαν ὅλοι μαζί στὰ Δολιανά. **Ο** συνολικὸς ἀριθμὸς τους δὲν ὑπερέβαινε τοὺς 300, τὴν ἴδια ὥρα ποὺ ὁ Κεχαγιάμπεης πλησίαζε ἀπειλητικὰ μὲ μερικὲς χιλιάδες πανόπλους στρατιῶτες. **Υ**πὸ τὶς διαταγὲς τοῦ Νικηταρᾶ, ὁ ἴδιος μὲ τοὺς στρατιῶτές του ὀχυρώθηκε σὲ τρία πετρόκτιστα σπίτια, ἐνῶ σὲ ἄλλα δέκα σπίτια καὶ σὲ καίριες θέσεις ὀχυρώθηκαν οἱ ἄνδρες τῶν τοπικῶν ὀπλαρχηγῶν

Μητρομάρα Ἀθανασίου, Ἡλία Κωνσταντόπουλου, Θόδωρου Τερζάκη καὶ Κώστα Καρζῆ, καὶ περιμέναν τὸν ἐχθρὸ νὰ φανεῖ. **Εἶχαν** μάλιστα παραπλανητικὰ τοποθετήσῃ μία μεγάλη σημαία σὲ ἓνα ἄδειο σπίτι, προκειμένου οἱ Τούρκοι νὰ πιστέψουν ὅτι ἐκεῖ κρυβόταν ὁ ἀρχηγός τους.

Στὸ στρατόπεδο τῶν Βερβένων ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων ἦταν πιὸ ὑπολογίσιμος, καθὼς ἔφτανε τὶς 2,5 χιλιάδες. **Εἶχαν** ἄλλωστε συρρεύσει ἐνισχύσεις ἀπὸ τὴν Λακωνία, τὸν Ἅγιο Πέτρο καὶ τὴν Τριπολιτσά.

Τέλος, στὸ Δραγούνη, οἱ λιγοστὲς δυνάμεις τοῦ Γεωργάκη Διγενῆ ἦταν μᾶλλον ἐξ ἀρχῆς καταδικασμένες.

* * *

Οἱ Τούρκοι ἔκαναν στρατηγικὲς κινήσεις. **Μεταξὺ** Δολιανῶν καὶ Βερβένων εἶχε στρατοπεδεύσει ἓνα ἰσχυρὸ σῶμα, ποὺ σκοπὸ εἶχε νὰ ἐμποδίζει τοὺς Ἕλληνες νὰ στείλουν ἐνισχύσεις ἀπὸ τὰ Βέρβεννα στὸ μικρὸ χωριὸ ὅπου βρισκόταν ὁ Νικηταρᾶς. **Παράλληλα**, ἓνα δεύτερο σῶμα ἐπιτέθηκε στὸ Δραγούνη. **Ἐκεῖ** οἱ Τούρκοι ἵππεις ἐξολόθρευσαν τὴν μικρὴ ομάδα τοῦ Γεωργάκη Διγενῆ. **Σκότωσαν** τὸν ἴδιο καὶ 17 ἀπὸ τοὺς ἄνδρες του καὶ κινήθηκαν ἀποφασισμένοι πρὸς τὰ Δολιανά.

Τότε πέρασαν στὴν ἀντεπίθεση οἱ Βερβενιώτες. **Θέλοντας** νὰ ἐνισχύσουν τὸν Νικηταρᾶ, ἐπιχείρησαν νὰ στείλουν ἐνισχύσεις. **Μόνο** τότε ἀντιλήφθηκαν ὅτι ἦταν καὶ ἐκεῖνοι περικυκλωμένοι ἀπὸ Τούρκους. **Παρόλα** αὐτά, βγήκαν ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ ρίχθηκαν στὴν μάχη.

Ἀκολούθησε τριώρη σύγκρουση στὴν περιοχὴ ἀνάμεσα στὰ δύο χωριά, κατὰ τὴν ὁποία δύο Τούρκοι ἵππεις κατάφεραν νὰ διαφύγουν στὸ κοντινὸ ὕψωμα καὶ νὰ καρφώσουν μιὰ σημαία. **Ἡ** κίνηση αὐτὴ ἐξόργισε τοὺς Ἕλληνες. **Δύο** Μανιάτες προσφέρθηκαν νὰ ἀναλάβουν τὸ ἡρωϊκὸ ἔργο τῆς καθάρσεως. **Ἀνέβηκαν** στὸ ὕψωμα, σκότωσαν τὸν Τούρκο σηματοφόρο καὶ κατέβασαν τὴν σημαία. **Ὅταν** μετὰ ἀπὸ λίγη ὥρα ἐμφανίστηκε καὶ ἓνας δεύτερος, τὸν σκότωσαν καὶ ἐκεῖνον. **Τὸ** γεγονὸς αὐτὸ ἐνθάρρυνε τοὺς Ἕλληνες καὶ τρομοκράτησε τοὺς Τούρκους.

Ὁ Νικηταρᾶς, διαισθανόμενος τὸν ἡρωϊκὸ παλμό, ἔδωσε

έντολή στοὺς ὄχρωμένους ἄνδρες του νὰ βγοῦν καὶ νὰ ἐπιτεθοῦν, αἰφνιδιάζοντας τοὺς ἐχθρούς. Ὁ ἴδιος, μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι, ἔτρεχε πρῶτος «ὡς θηρίον μαινόμενον», ὅπως περιγράφεται ἀπὸ τὸν Διονύσιο Κόκκινο στὸν πρῶτο τόμο τῆς «Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης». Ὅποιος Τούρκος βρι-

σκόταν στὸ δρόμο του ἔπεφτε νεκρὸς ἀπὸ τὸ σπαθὶ του. Λέγεται μάλιστα ὅτι ἀφοῦ ὅλοι εἶχαν πια τραπεῖ σὲ φυγὴ καὶ ἡ μάχη εἶχε παύσει, τὸ χέρι μὲ τὸ ὁποῖο κρατοῦσε τὸ σπαθὶ ἔπαθε ἀγκύλωση. Ὁ λαϊκὸς θρῶλος ἀποδίδει αὐτὴ τὴν ἱστορία καὶ στὴν Μάχη στὰ Δερβενάκια. Τὴν ἴδια ὥρα, στὰ Βέρβεννα μὲ τὴν ἴδια μανία, οἱ Ἕλληνες καταδιώκουν τοὺς ἐναπομείναντες Τούρκους.

Ἡ ἥρωϊκὴ ὑπεράσπιση τῶν Δολιανῶν καὶ ἡ συντριπτικὴ νίκη ποὺ κόστισε τοῦλάχιστον 243 νεκροὺς στοὺς Τούρκους, χρεώθηκε δικαίως στὸν ὄπλαρχηγὸ Νικήτα Σταματελόπουλο, κατὰ κόσμον Νικηταρᾶ. Μετὰ ἀπὸ τὴν Μάχη αὐτή, τοῦ δόθηκε ἄτυπα τὸ παρατσούκλι «Τουρκοφάγος». Τὰ λάφυρα ποὺ ἀποκόμισαν οἱ Ἕλληνες πολλά.

* * *

Ἡ Μάχη στὰ Δολιανὰ τόνωσε τὸ ἠθικὸ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ἄνοιξε τὸν δρόμο γιὰ τὴν ἄλωση τῆς Τριπολιτσᾶς, καθὼς οἱ πολιορκητὲς προώθησαν τὰ στρατόπεδά τους πιὸ κοντὰ στὴν πόλη, σὲ θέσεις ὅπως ἡ Ζαράκοβα καὶ τὰ Τρίκορφα. Ὅταν ὁ ταπεινωμένος Κεχαγιάμπεης ἐπέστρεψε στὴν Τριπολιτσά, κλείστηκε στὴν πόλη καὶ δὲν ἔκανε πλέον σκέψεις νὰ ἐπιτεθεῖ κατὰ κοντινῶν στρατοπέδων τῶν Ἑλλήνων. Μέσα σὲ μιὰ ἐβδομάδα εἶχε ταπεινωθεῖ διπλά, στὸ Βαλτέτσι καὶ στὰ Δολιανὰ... Ὅλες οἱ ἐλπίδες τῶν Τούρκων τοῦ Μοριᾶ γιὰ τὴν καταστολὴ τῆς ἐπανάστασης στράφηκαν στὴν βοήθεια ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴ Στερεὰ Ἑλλάδα.

*Τῶν ὑπὲρ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος ἡμῶν
εὐκλεῶς ἀγωνισαμένων
ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ἀγῶσι,
καὶ ἐν τῇ Μάχῃ τῶν Δολιανῶν καὶ τῶν Βερβένων,
Αἰωνία ἡ μνήμη!*

(*) Πηγές: <https://www.sansimera.gr/articles/928>, <http://www.mixanitouchronou.gr> • Ἐπιμέλ. ἡμετ. ➔

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΡΙΠΟΛΙΤΣΑ ΠΡΩΤΗ ΦΑΣΗ : ΑΠΡΙΛΙΟΣ, ΜΑΪΟΣ, ΙΟΥΝΙΟΣ
(από τη σύσταση των πρώτων στρατοπέδων ως τη συστηματική πολιορκία από την αρχιστρατηγία του Δ. Υψηλάντη)

■ Τα πρώτα ελληνικά στρατοπέδα γύρω από την Τριπολιτάδα, από τη δεξιά Άκραίον ως τις νύκτες στα Δουλιανά και στα Βιρβένα, στις 18 Μαΐου.

← Προώθηση των ελληνικών στρατοπέδων μετά τις νύκτες στα Δουλιανά και στα Βιρβένα (18 Μαΐου ως τις νύκτες Ιουνίου).

■ Νύκτες θύσης των αρχικών ελληνικών στρατοπέδων και νέα στρατοπέδα.

→ Έπιθετικές επιχειρήσεις των Τούρκων από την Τριπολιτάδα εναντίον των ελληνικών θέσεων.

✕ Μάγες

★ Συμπλοκές

Το χρώμα στα σημεία των μαχών και συμπλοκών υποδηλώνει τον καιρικό. Στον χάρτη σημειώνονται οι ημερομηνίες των μαχών, καθώς και της συστάσεως και άναυστασεως των στρατοπέδων, όταν είναι γνωστές.

